

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Університет Жирони (Іспанія)
Університет Орадя (Румунія)
Талліннський університет (Естонія)
КЗ «Харківська обласна станція юних туристів»

РЕГІОН - 2019:

СТРАТЕГІЯ ОПТИМАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

МАТЕРІАЛИ

МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

(м. Харків, 16 – 17 жовтня 2019 р.)

Харків
2019

Редакційна колегія: Л.М. Немиць, д. геогр. н., проф. (голова редакційної колегії); П. Беднар, PhD, доц.; Н. Елізбарашвілі, д. геогр. н., проф.; Д. Карачоні, PhD, наук. співроб.; С.В. Костріков, д. геогр. н., проф.; К.В. Мезенцев, д. геогр. н., проф.; Ч. Морар, PhD, доц.; К.А. Немиць, д. геогр. н., проф.; Я.Б. Олійник, д. екон. н., проф., акад. АПН України; І.О. Пилипенко, д. геогр. н., доц.; Г.П. Підгрушний, д. геогр. н., ст. наук. співроб.; М. Рейманн, PhD, доц.; С. Станайтіс, д. соц. н., проф.; Дж.В. Субірос, PhD, доц.

Адреса редакційної колегії: Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, майдан Свободи, 4, м. Харків, 61022, к. 3-62, тел. +38(057) 707-52-74, e-mail: conference.region@gmail.com.

Затверджено до друку рішенням Вченої ради Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна (протокол № 9 від 30.09.2019 р.).

Зареєстровано у державній науковій установі «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації» (Посвідчення № 601 від 18 грудня 2018 р.).

Регіон – 2019: стратегія оптимального розвитку: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 16 – 17 жовтня 2019 р.). – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2019. – 276 с.

Тексти представлено у авторській редакції. Автори несуть повну відповідальність за зміст доповідей, а також добір, точність наведених фактів, цитат, власних імен та інших відомостей.

Матеріали пройшли внутрішнє рецензування.

ISBN 978-966-285-599-9

© Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, оформлення, 2019

ЗМІСТ

ПЛЕНАРНІ ДОПОВІДІ

<i>Bednář P., Danko L.</i> REGIONAL SMART SPECIALISATION AND MAPPING CREATIVE INDUSTRIES CLUSTERS IN SLOVAKIA.....	10
<i>Niemets K., Niemets L., Sehida K., Kliuchko L., Telebienieva I.</i> SOME ISSUES OF THE METHODOLOGICAL STATUS OF HUMAN GEOGRAPHY IN THE CONTEXT OF INTERDISCIPLINARY RESEARCH.....	17
<i>Smékalová L.</i> EUROPEAN UNION ASSISTANCE TO UKRAINE: CASE OF HUNGARY-SLOVAKIA-ROMANIA-UKRAINE ENPI CROSS-BORDER COOPERATION PROGRAMME 2007-2013.....	23
<i>Дудник І.М., Борисюк О.А.</i> РЕГІОНАЛЬНІ СИСТЕМИ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ: МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ.....	26
<i>Коломієць Г.М., Меленцова О.В., Гузненков Ю.Г., Дідорчук І.Л.</i> ВЗАЄМОДІЯ РЕГІОНАЛЬНИХ КЛАСТЕРІВ ІТ ТА ПОСЛУГ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ВЕКТОР РОЗВИТКУ SMART CITY.....	29
<i>Костріков С.В., Васильєв В.В., Пудло Р.А., Бубнов Д.Є.</i> ДОСЛІДЖЕННЯ МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА ЧЕРЕЗ ЙОГО ВІДТВОРЕННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ ОБРОБКИ ЛІДАР-ДАНИХ.....	34
<i>Кузишин А.В.</i> ЗМІНИ ЕЛЕКТОРАЛЬНОГО ПОЛЯ В МЕЖАХ УКРАЇНИ (СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ).....	38
<i>Тучапєць А.А., Божук Т.І.</i> МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ФІТНЕС-ТУРІВ.....	42

СЕКЦІЯ 1

МЕТОДОЛОГІЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

<i>Loňvynova M.</i> IMPLEMENTATION OF FOREIGN MIGRATION THEORIES TO THE STUDY OF FORCED MIGRATIONS OF THE REGIONAL LEVEL.....	46
<i>Гаращук О.В., Куценко В.І.</i> СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ – ВАЖЛИВОГО ЧИННИКА СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ.....	50

ЗМІНИ ЕЛЕКТОРАЛЬНОГО ПОЛЯ В МЕЖАХ УКРАЇНИ (СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ)

А.В. Кузишин

kuzyshyn_a@tntu.edu.ua

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, Україна*

Based on the study of national and foreign sources, the peculiarities of electoral field formation were investigated. The analysis of existing approaches to the study of the mentioned problems was carried out. The study considers electoral commitment to all major political parties. We used five groups to divide parties, based on political, social and economic components. A comprehensive socio-geographical analysis of electoral practices allows us to make predictions about the socio-political development of Ukrainian society and to identify and propose ways to overcome electoral delimitation in Ukraine.

Keywords: *electorate, electoral field, ideological commitment, territorial analysis.*

Вступ. Важливим механізмом трансформації суспільних відносин в Україні є вибори, як форма вільного волевиявлення населенням (електоратом) свого ставлення до того стану розвитку, який в певний часовий відрізок властивий для держави. Саме тому дослідження регіонального електорального досвіду дозволяє формувати цілісне суспільно-географічне уявлення про формування електорального поля в межах всієї держави або її великих регіонів.

Історія дослідження проблеми. Традиційно розвиток електоральної географії є ознакою загальної демократизації суспільства.

Питання дослідження електорального поля було започатковане в середині ХХ ст. американським професором П. Лазарсфельдом [11].

В країнах світу електоральні поля базуються на класичних теоретико-методологічних підходах (екологічний, соціологічний, соціально-психологічний, раціонально-інструментальний). Щоправда, такий підхід не завжди підходить для пострадянських держав, що слід пов'язати з нестабільною партійною ідентифікацією, нестійкою соціальною структурою та регіональною диференціацією.

Українські науковці рекомендують використовувати інтегрований підхід, завдяки якому можна уникнути однобічності та вузькості сприйняття електорального процесу й аналізувати комплекс коротко та довготривалих факторів впливу, що визначають електоральну поведінку (соціокультурну, ідеологічну, інституційну, умов конкретної політичної ситуації тощо).

Територіальні особливості електоральної поведінки, що є основою для формування електорального поля в регіональному розрізі вивчаються багатьма фахівцями. Серед цих праць слід відзначити роботи Ю. Брайчевського [1], О. Вишняка [2], А. Колодій [3], А. Кузишина [4], А. Черкашина [5] та ін., що стосуються поведінки виборців як окремих регіонів чи окремих виборчих кампаній, так і території України в цілому або всього періоду української

незалежності.

Виклад основного матеріалу. Структурування території України за електоральною ознакою не завжди відображає формальний (адміністративно-територіальний) устрій країни, а тому не завжди є можливість чітко ідентифікувати чи виокремлювати умовні «електоральні регіони». Для кожного з них властива своя електоральна культура, в якій відображаються особливості політичної культури, політичної поведінки і політичної участі, що виявлені в ході виборчих кампаній. Сьогоднішні дослідники даної проблематики мають різні обґрунтування щодо виділення їх кількості і їх число коливається в межах 4-7 одиниць.

За результатами президентських та парламентських виборів 1994-2006 рр. О. Вишняк за критерієм національно-демократичної, проросійської та невизначеної ідентифікації кандидатів та партій виокремив п'ять типів політичних регіонів України: Донбас і Крим; інші південно-східні області; перехідний регіон Північного Сходу та Кіровоградська область; Центральна Україна; Західна Україна [2, с. 334].

В дослідженнях К. Черкашина основою для електоральної диференціації території України є підтримка виборцями «євразійських» чи «прозахідних» політичних сил. Він виокремив на цій основі сім субрегіонів: Галичина, Волинь, Закарпаття, Центр-Захід, Центр-Схід, «більшість індустріальних областей Сходу і Півдня» і «євразійський полюс країни» (Донбас і Крим).

Має місце і трьохрегіональний поділ України зі своєю специфікою голосування виборців – східний, західний і центральний.

Показники, що впливають на прихильність до партій та сам електоральних процес скрупульозна підбиралися. Показники віку і статі були опущені, оскільки обидва ці традиційні фактори вже привернули велику увагу в літературі. Освіта, її рівень та характер трактуються як показник явищ виборців, а також регіонального економічного розвитку. Щоправда, цей критерій часто розглядається в соціологічній літературі як простий статистичний елемент, який використовується для опису профілю осіб, які виражають свою підтримку різним політичним партіям.

Формування електорального поля є складним і багатогранним явищем. Водночас для нього властивий динамізм та часова змінність. Це відстежується в підтримці певних політичних сил, ідеологічних уподобаннях, поглядах на становище в країні за базовими питаннями.

У проведеному дослідженні врахована електоральна прихильність до всіх основних політичних партій. Результати аналізуються в розрізі адміністративних територій (адміністративних областей та районів). Нами використовувався поділ партій в п'яти групах, що змодельовано на основі політичних, соціальних та економічних складових: 1) ліві; 2) ліберальні (лівоцентриські); 3) правоцентриські; 4) популістські; 5) праві (націонал-патріотичні). Така класифікація дещо відрізняється від загальноприйнятих та може бути дискусійною і не є єдиним засобом групування політичних партій, що представляють інтерес. Проте більшість математичних методів показують,

що ця система відображає фактичні відмінності між політичними поглядами [7]. Важливо також відзначити, що терміни «ліві» і «праві» не мають однозначного значення. Обидва терміни можна тлумачити кількома способами, особливо стосовно соціальних та культурних питань, а також строго економічних. Цю проблему детально обговорює Т. Загускі як в контексті Польщі і Європи в цілому. Серед польських науковців популярна класифікація політичних сил з чотирьох груп (ліві, ліберальні, популістські і праві) [13]. Ця типологія зазвичай прийнята в географічних науках [6, 9] і в гуманітарних науках [13]. Система ґрунтується на двох незалежних парах цінностей – соціальному консерватизмі та культурному лібералізму, а також на вільних ринкових переконаннях і соціалістичних переконаннях [7, 8].

Пропонований поділ політичних сил на прикладі України нам видається доречним, адже традиційний поділ на лівих та правих не може в повній мірі відображати реальний стан речей на політичній сфері держави. За відносно коротку історію української багатопартійності досить часто можна було спостерігати міграції партій від популістських до ліберальних чи правих поглядів або від лівих до яскраво популістських. Часто велика кількість партій пропонує досить близькі погляди, ідентифікуючи себе в першу чергу за рахунок власних лідерів. Відповідно виборці досить часто змінюють свої уподобання та не відзначаються системною підтримкою впродовж тривалого часового відрізка.

Власне подібний поділ дав можливість здійснити групування партій за ідеологічною прихильністю та визначити території їх максимальної підтримки. Відносно тривалий період для дослідження даного процесу дозволяє визначити зрушення електорального поля та відповідну підтримку виборців політичної ідеології, що уособлюється певною партією. Групування дозволяє виділити території максимальної та мінімальної підтримки. Інформація, що міститься в цьому дослідженні передбачає всебічне представлення проблеми і не завжди акцентувати увагу на часових змінах.

Використання середніх значень допомагає визначити території, які завжди схильні підтримувати певний політичний варіант (порівняно з середнім воєводством), навіть якщо цей конкретний варіант не домінує на політичній арені в даний момент часу з макросоціальних причин.

Висновки. У регіональному розрізі формування електорального поля є одним з найважливіших чинників формування політичної сцени (драматургії), що безпосередньо впливає на баланс сил в обласних регіонах та місцевому самоврядуванні (громадах чи адміністративних районах).

Для формування електорального поля важливим є співставлення економічних та соціальних чинників з політичною активністю населення та готовністю підтримувати певну ідеологічну лінію. Цілісний суспільно-географічний аналіз виборчих практик дозволить робити виважені прогнози щодо суспільно-політичного розвитку українського суспільства та з'ясувати і запропонувати шляхи подолання електорального розмежування в Україні. Йдеться про необхідність електорального забезпечення українського соціуму від

негативів, які продукуються упродовж організації і проведення виборчих кампаній.

Список використаних джерел:

1. Brajchevs'kyj Yu. S. (2013) Концепція місця як чинник електоральної поведінки та регіональна політична поляризація в Україні [The concept of place as a factor of electoral behavior and regional political polarization in Ukraine]. *Economic and Social Geography*. Kyiv, Issues 2 (67). – P. 67-74. [in Ukraine].
2. Vyshnyak O. (2008). *Politychna typologiya regioniv Ukrainy: dynamika ta faktory zmin* Political typology of Ukrainian regions: dynamics and factors of change. *Ukrainian Society 1992–2008. Sociological monitoring*. Kyiv. – P. 331-342. [in Ukraine].
3. Kolodij A. (2006). *Ukrayinskyj regionalizm yak stan kulturno-politychnoyi polyaryzovanosti* [Ukrainian regionalism as a state of cultural and political polarization]. *AGORA*. Kyiv, Issues 3. – P. 69-91. [in Ukraine].
4. Kuzyshyn A.V. (2017). *Proyavy eλεκtoralnoyi kultury na vyborchomu poli oblastej Karpatsko-Podil'skogo regionu* [Displays of Electoral Culture in the Electoral Field of the Carpathian-Podilsk region]. *Bulletin of Odessa National University. Geographical and Geological sciences*, Issue 1 (30). P. 162-172. DOI: [https://doi.org/10.18524/2303-9914.2017.1\(30\).117047](https://doi.org/10.18524/2303-9914.2017.1(30).117047) [in Ukraine].
5. Cherkashyn K.V. (2005). *Elektoralna povedinka naselennya nezalezhnoyi Ukrainy v regionalnykh zrizax*. [Electoral behavior of the population of independent Ukraine in regional sections]: Author's abstract dissertation ... Cand. flight. Sciences: 23.00.02. Simferopol. – 19 p. [in Ukraine].
6. Haydukiewicz L. (2011). *Elektoralna geografiya yak novy spосob analizu zmin* Krakow city and Malopolskie Voivodship case study. *Bulletin of Geography socio-economic. Series. No. 15/2011*. P. 95-115. DOI: <http://dx.doi.org/10.2478/v10089-011-0007-8>
7. Kabath, E. and Parysek, J.J. (2002): *Zastosowanie metod ilosciowych w badaniach z zakresu geografii wyborczej*. In: Rogacki, H. editor, *Mozliwosci i ograniczenia zastosowan metod badawczych w geografii spoleczno-ekonomicznej i gospodarce przestrzennej*, Poznan: Bogucki Wydawnictwo Naukowe, pp. 233–242.
8. Kabath, E. and Sobczak, D. (1999). *Geografia wyborow do Sejmu RP w 1997 r.* In: *Czasopismo Geograficzne*, T. LXX, Vol. 2; Wroclaw, pp. 201–220.
9. Kitschelt, H. (1992). *The Formation of Party Systems in East Central Europe*. In: *Politics and Society*, Vol. 20, No. 1, London: Sage Publications, pp. 7–50.
10. Kowalski, M. (2003). *Polaryzacja zachowan wyborczych w Polsce jako rezultat cywilizacyjnego rozdarcia kraju*. In: Kowalski, M. editor, *Przestrzen wyborcza Polski*, Warszawa: PTG, PAN IGiPZ, pp. 11–48.
11. Lazarsfeld P. *The people's choice: How the voter makes up his mind in a presidential campaign* [Електронний ресурс] / P. Lazarsfeld, B. Berelson, H. Gaudet // Columbia University Press. – 1948.
https://books.google.com.ua/books/about/The_People_s_Choice.html?id=SlnIFR02FIC&redir_esc=y.
12. Huntington S. P. *The Political Modernization of Traditional Monarchies: Dædalus*. – 1966. – p. 763-788. <http://www.jstor.org/stable/i20026994>.
13. Zarycki, T. 1997: *Nowa przestrzen spoleczno-polityczna Polski*. In: *Studia regionalne i lokalne*, Vol. 23, 56, Warszawa: Uniwersytet Warszawski, Europejski Instytut Rozwoju Regionalnego i Lokalnego, pp. 3–235.
14. <http://cvk.gov.ua>